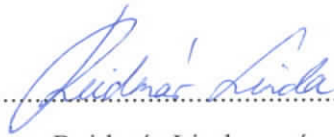

Javaslat

Győry - gyűjtemény

települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Reidmár Linda – néprajzos-főmuzeológus

Pápa, 2018. május 28.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Gróf Esterházy Károly Múzeum

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Reidmár Linda

Levelezési cím: 8500 Pápa, Pf.: 208

Telefonszám: 89/830 -777

E-mail cím: reidmar.linda@papa.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Györy-gyűjtemény

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

8500 Pápa, Március 15. tér 12.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei küllhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Györy-gyűjtemény egy magángyűjtő, Györy Endréné nevéhez köthető, akinek gyűjtőmunkáját családja – férje (Györy Endre) és gyermekei (Györy Éva, Györy Eszter) is támogatták, segítették.

Györy Endréné (szül. Abonyi Éva, nyugalmazott pedagógus) már középiskolás korától kezdve különös érdeklődést tanúsított a múlt emlékei iránt. A csak "cérnaegytemként" emlegetett pápai Ipari Leányiskola növendékeként kiváló tanárai voltak, akik maradandóan elültették benne a népi kultúra iránti szeretetet. A diákéveket követően a népi hímzés komoly hobbijává vált: eleinte pápai otthona szépítésére készültek a kézimunkák. A népi fazekasoktól – szintén lakásdíszítő célzattal – vásárolt tányérok, amiből aztán lassan tudatos, szenvedélyes gyűjtés lett. A gyűjtőmunka 1957-ben a vidék kerámia-anyagának felkutatásával kezdődött, melyeket textiliák, majd egyéb tárgyi emlékek követtek. A családi ház padlása szép lassan megtelt.

Közben politechnikusként dolgozott a Petőfi Sándor Gimnáziumban, majd a pápai Ipari Szakmunkásképzőben ruhaipari szakelméletet tanított.

Győry Endréné és családja több évtizedes gyűjtéséből létrejött gyűjteményt Pápa városa 2 ütemben vásárolta meg: 1993-ban 4509 db, 2001-2003 között 5300 db tárgyat. Az átvett gyűjtemény a Gróf Esterházy Károly Múzeum gondozásába került. A műtárgyak eleinte a Hollósy Simon Galéria műemlék jellegű épületében, később pedig a múzeum raktáraiban kerültek elhelyezésre. Anyagából 1971 óta folyamatosan rendeznek időszakos kiállításokat, melyek egy-egy tárgycsoportot, kézműves illetve iparos műhelyt, vagy az emberélet fordulóját mutatják be.

A Győry-gyűjtemény kiállításai voltak:

1971 – *„Egy régi gyűjtemény legszebb darabjai”* (Pápa,)

1974 – *Bakonyi konyha* (Pápa, Acsády Ignác Szakképző Iskola és Kollégium)

1985 – *Népi textiliák* (Pápa, Helytörténeti Múzeum)

1985 – *A Győry – gyűjtemény értékei* (Sopron, Pedagógus klubkönyvtár)

1987 – *„Mint ahogy tisztos asszonyhoz illendő”* (Veszprém, Művelődési központ)

1992 – *„Bölcsőtől a koporsóig”* (Százhalombatta, Matrica Múzeum)

1993 – *„A Bakonyvidék népművészete”* (Szombathely, Ifjúsági Ház)

1993 – *Pápa város néprajzi gyűjteményének I. kiállítása* (Pápa, Hollósy Simon Galéria)

1994 – *„A kocsis és egy falusi kamra tárgyai”* (Pápa, Hollósy Galéria)

1995 – *„Bölcsőtől a szemfedélig”* (Pápa, Hollósy Galéria)

1996 – *„Isten hozott kedves vendég”* (Pápa, Hollósy Galéria)

1997 – *Polgári viseletek és kiegészítők* (Pápa, Hollósy Galéria)

1998 – *A Győry-gyűjtemény szakrális tárgyai* (Pápa, Hollósy Galéria)

1999 – *„Háztartás anno...”* (Pápa, Hollósy Galéria)

2001 – *„Asszonykezek dícsérete. Húsvét”* (Pápa, Hollósy Galéria)

2002 – *Élő népművészet* (Pápa, Hollósy Galéria)

2003 – *„Volt egyszer egy padlás”* – város néprajzi gyűjteményének 10. jubileumi kiállítása (Pápa, Hollósy Galéria)

2005 – *Gyermekélet Pápán és környékén 1880-1960* (Pápa, Hollósy Galéria)

2012 – *Mesélő múlt. A parasztság mindennapi élete.* (Pápa, Kékfestő Múzeum)

2017 – *Szemnek szép kelmék III. Asszonyok himzett álmai.* (Pápa, Kékfestő Múzeum)

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A ma már több mint 12.000 darabból álló gyűjtemény számos értékes tárgysorozattal rendelkezik a 19. század elejétől a 20. század közepéig, melyek a néprajz minden részterületét képviselik. Áttekintő képet adnak a korabeli pápai polgárok valamint a környék falvainak paraszti kultúrájáról, életmódjáról, művelődéstörténeti jellemzőiről.

Különös értéket képvisel a kerámia- és textilgyűjtemény. A kerámiák a Dunántúl legjelentősebb fazekasműhelyeiből (Sümege, Tüskevár), az egykori pápai és városlódi keményeserépi gyárból származnak. A textilanyag főként házi- és takács-szöttek vásznakból – női alsó és felsőruházat, ágy- és asztalnemű, törölközők, díszített textíliák (gyermekágyas-és halottas lepedők, feliratos falvédők) – áll. A vásznak többsége a környék takácsműhelyeiből (főként Takácsiból) való. A gyűjtemény ezenkívül nagy számban tartalmaz szakrális tárgyakat, háztartási eszközöket, szerszámokat, gazdálkodási eszközöket, bútorokat, a néprajzi tárgyakon kívül pedig jelentős polgári anyaggal – viseletdarabok, textilek, fényképek – rendelkezik. Külön egységet alkot az anyagban Kapossy Lúcián kiváló pápai tanár és helytörténész hagyatéka, az utolsó pápai fazekas, Kobzi Gyula kerámiái, és Lőrinc Miklós pápai keramikus zsúrizett fekete edényei. A tárgyak leíró kartonnal rendelkeznek, és a múzeumi követelményeknek megfelelő nyilvántartás szerint leltározottak. Györy Endréné gyűjteménye szisztematikusan megalkotott helytörténeti és néprajzi gyűjtemény, melyet az országos szakmai körökben is számon tartanak.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<https://www.veol.hu/kultura/nem-jottek-le-a-falvedorol-textilkiallitas-nyilt-a-papai-kek-festo-muzeumban-1844678/>

<https://www.veol.hu/kultura/gyory-endrenenel-jartak-a-pmtt-tagjai-1849663/>

https://papa-ma.hu/index.php?op=cikk_reszletes&id=7293

http://www.infopapa.hu/kepkek/lista_permalink:gyory-gyujtemeny-papa-2012-06-14/

<http://papa.utisugo.hu/latnivalok/hollosy-galeria-gyory-gyujtemeny-papa-86847.html>

<http://www.kekfestomuzeum.hu/content/gy%C5%91ry-gy%C5%B1jtem%C3%A9ny>

Bibliográfia:

Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz (Bp, Corvina kiadó, 1980)

Domanovszky György: A magyar nép díszítőművészete I-II. (Bp, Akadémia kiadó, 1981)

Hofer Tamás-Fél Edit: Magyar népművészet. (Bp, Corvina Kiadó, 1977)

Malonyai Dezső: A magyar nép művészete I-II. (Bp, 1907-1909)

Magyar Néprajzi Lexikon (Bp, Akadémia kiadó)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Alulírott dr. Nagy-Luttenberger István a Gróf Esterházy Károly Múzeum igazgatójaként nyilatkozom, hogy a jelen javaslat mellékletét képező 11 darab fénykép – a jelen javaslatot bíráló bizottság általi – felhasználásához hozzájárulok.

Pápa, 2018. május. 28.

Nagy-Luttenberger István
Gróf Esterházy Károly Múzeum
történész, múzeumi igazgató

AJÁNLÁS

A tizenkétezer darabot számláló **Győry Gyűjtemény** olyan 19. és 20. századi, a hagyományos paraszti, valamint polgári életmód Közép-dunántúli tárgyait, tárgy együtteseit tartalmazza, amelyek alkalmasak ezeknek a társadalmi csoportoknak életmódja, tárgyi kultúrája, továbbá művelődéstörténeti jellegzetességei bemutatására, jellemzésére. Különösen gazdag anyagot tartalmaz Pápa polgárságára, továbbá a környékbeli falvak lakosságára vonatkozóan.

A Gyűjtemény létrehozója **Győry Endréné Abonyi Éva** nyugalmazott pedagógus (ruhaipari szakelméletet oktatott Pápán az Ipari Szakmunkásképzőben, politechnikát pedig ugyancsak Pápán, a Petőfi Gimnáziumban), aki már középiskolásként különös érdeklődést mutatott a múlt emlékei, a hagyományos tárgykultúra iránt, majd 1957-től gyűjtő tevékenységbe kezdett, amelyet a mai napig nem zárt le. Már ezt megelőzően lakásdíszítő céllal készített hímzéseket és vásárolt fazekas termékeket. 1957-től azonban tudatosan kezdte gyűjteni a térség fazekas hagyományának emlékeit, továbbá a díszített textíliákat, amelyeket más tárgyak, tárgy együttesek követtek. Ez a gyűjtő tevékenység szenvedéllyé vált, amelyben Győry Endréné házastársa Győry Endre, valamint lányai, Éva és Eszter ugyancsak támogatták. A gyűjtemény esztendőről-esztendőre gyarapodott, megtöltve házuk padlásának terét, ahol precíz rendben, tárgy együttesek alapján rendszerezve kaptak helyet az egyes darabok. Mindezekon túl a Győry Gyűjtemény azon kevés magángyűjtemények egyike, amelyben minden egyes tárgy szabályos leíró kartonnal rendelkezik/rendelkezik, hisz a Gyűjtő muzeológusoktól kért útmutatást a gyűjtemény rendezéséhez, nyilvántartásához. Ezzel a külön értékével a Győry Gyűjtemény egyedülálló jelenség lett Veszprém megyében.

Pápa városa a Gyűjteményt két részletben megvásárolta. 1993-ban 4509 darabot, majd 2001-2003-ban pedig 5300 újabb tárgyat. A város tulajdonába került együttes gondozója a Gróf Esterházy Károly Múzeum. Először a Hollósy Simon Galériában, majd a Múzeum raktárában helyezték el valamennyit. Ettől az időtől folytatták azt a korábban megkezdett gyakorlatot, hogy a Gyűjtemény tárgyaiból tematikus kiállításokat rendeztek, amelyeknek sora 1971-től indult és nem zárult le, hiszen az elmúlt esztendőben egy újabb tárlaton tárult a látogatók elé szemet gyönyörködtető együttese az anyagnak. 1971-2017 között húsz kiállítás mutatta be a Győry Gyűjtemény textíliáit több részletre bontva, a környezet fazekas hagyományainak tárgyi emlékeit, a szakrális tárgyakat, a polgári viseletkultúrát, a háztartás és a gazdálkodás eszközkészletét, a mindennapi élet, az ünnepek, az emberélet fordulói és a gyermekvilág tárgyi emlékeit, művészi hagyományait.

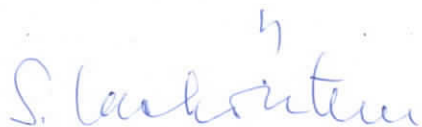
A Győry Gyűjtemény tárgy együtteseivel alkalmas arra, hogy segítségével határozott képet lehessen alkotni a pápai polgári és a környékbeli paraszti életmódról, tárgyi világról. Különös értéket jelentenek a Közép-dunántúli fazekas központokból, Sümegről, Tüskevárról, Csákvárról származó tárgy együttesek, továbbá a pápai és a városi keménycserép gyárak termékei. Ugyancsak kiemelkedő értékek hordozója a rendkívül gazdag textilgyűjtemény. Takácsok által, főleg Takácsiban, és házilag szőtt vászon holmik, alsó-és felső ruházat, ágylakozás, valamint asztalnemű mellett rendkívül gazdag az ékesített kultikus textíliák együttese, mint a gyermekágy, továbbá a halottas ágy textil emlékei. A felsoroltakon túl nagy létszámú a feliratos falvédők együttese, a szakrális tárgyak nagy létszámú, rendkívül sokszínű, a térség hitéletéről beszélő gazdag csoportja, továbbá a gazdálkodás, a lakáskultúra és a háztartás eszközei. A polgári viselet együttesek értékét nemcsak létszámuk és változatosságuk, hanem a viselésüket megjelenítő gazdag fényképanyag is növeli. A

Gyűjteményen belül külön egységet alkot a Pápai Református Kollégium egykori kiváló tanárának, a város helytörténéskének, Kapossy Lúciának hagyatéka, továbbá az utolsó pápai fazekasnak, Kobzi Gyulának alkotásai, valamint Lőrinc Miklós pápai keramikusnak zsúrizett fekete edényei.

A Győry Gyűjtemény szabályosan, minden muzeológiai követelménynek megfelelő módon nyilvántartott tárgyai, tárgy együttese a tudatos gyűjtő tevékenységnek köszönhetően Pápa és környéke helytörténetéről, népi művelődéséről, vallási életéről, jól körülhatárolható, megalapozott képet adnak. Olyan Gyűjteményről van szó, amelyet nem csupán a megyében és a megye múzeumaiban, hanem országos szakmai körökben, országos gyűjtőkörű múzeumokban is számon tartanak.

A gyűjtemény gazdagsága, erényei és művelődéstörténeti értékei alapján méltó arra, hogy a Helyi Értéktárban helyet kapjon. Kérem a Tisztelt Döntéshozókat, hogy határozatuk meghozatalakor méltányolják ennek a Gyűjteménynek felsorolt értékeit és egyediségét.

Veszprém, 2018. 04. 13.

S. dr. Lackovits Emőke

néprajzkutató, ny. múzeumi főtanácsos

Javaslat a „GyöryGyűjtemény” Helyi Értéktárba történő felvételéhez

Veszprém, 2018. április 10.

A több mint 12 ezer darabból álló, Györy Endréné nevével fémjelzett Györy-gyűjtemény rendkívül értékes szakmai anyagot képvisel. A több évtizedes gyűjtés felöleli a dunántúli hagyományos paraszti kultúra és a pápai polgárok életvitelét reprezentáló tárgyevűtéseket. Gazdag a kerámia- és textilanyaga, kiemelendő a bútort, a háztartási- és gazdálkodási eszközök, valamint a szakrális élet tárgyai.

A gyűjtemény muzeológiai szempontok alapján is rendezett, az országos szakmai körökben ugyancsak számontartott, ezért jó szívvel ajánlom a Helyi Értéktárba történő felvételéhez

Veszprém, 2018. április 10.

.....
Dr. Pilipkó Erzsébet néprajzkutató
Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

